Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

DG Openbaar Bestuur & Democratische Rechtsstaat
DGOBDR-D&B-Politieke Ambtsdragers en Weerbaarheid

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Onze referentie
2026-0000621684

Datum 26 november 2026
Betreft Weerbaar Bestuur en Monitor Integriteit en Veiligheid 2026

Veiligheid

1 Inleiding

Met deze brief bied ik u de Monitor Integriteit en Veiligheid 2026 van IPSOS aan (hierna: de Monitor) en informeer ik u over het Programma Weerbaar Bestuur.[1] Via dit programma maakt mijn ministerie zich sinds 2018 sterk voor decentrale politieke ambtsdragers die te maken krijgen met agressie, bedreiging en intimidatie. Belangrijke partners van het programma, zoals de beroeps- en belangenverenigingen van het decentraal bestuur, politieke partijen en andere organisaties, zijn verenigd in het Netwerk Weerbaar Bestuur.

2 Belang van het Programma Weerbaar Bestuur

De resultaten van de nieuwe Monitor, die ik sinds 2010 periodiek laat uitvoeren, laten zien dat de urgentie om ons in te spannen voor de veiligheid van decentrale politieke ambtsdragers onverminderd groot is. Oneigenlijke druk die ambtsdragers ervaren om hun werk te kunnen doen, is onacceptabel. Dat is de bijl aan de wortel van de democratie en het bestuur. Ik leg me hier dan ook niet bij neer. Gelukkig zien we in toenemende mate maatschappelijke steun om agressie, bedreigingen en intimidatie jegens politieke ambtsdragers een halt toe te roepen. Het Programma Weerbaar Bestuur biedt ambtsdragers ondersteuning op het gebied van preventie, reactie en nazorg, en kan op veel draagvlak en waardering rekenen. Bestuurders en volksvertegenwoordigers voelen zich gesteund door het aanbod dat vanuit het programma wordt geboden. Daarom

[1] Hiermee voldoe ik aan de toezeggingen om u te informeren over de voortgang van het programma weerbaar bestuur (Kamerstukken II, 2025/2026, TZ7557), om de Monitor Integriteit en Veiligheid in november 2026 met uw Kamer te delen en daarbij in te gaan op specifiek vrouwelijke politieke ambtsdragers en andere ondervertegenwoordigden groepen(Kamerstukken II, 2025/2026, TZ202609-034). Ook ga ik in op de motie Bikker (CU) en Boelsma-Hoekstra (CDA) (Kamerstukken II, 2025/2026, 36800 VII, nr. 63).

DG Openbaar Bestuur & Democr Rechtsstaat
DGOBDR-D&B-Politieke Ambtsdr. en Weerbaarheid

Datum
26 november 2026

Onze referentie
2026-0000621684

bouw ik hier op voort. Maar er moet meer gebeuren. Ik wil vanuit mijn verantwoordelijkheid meer nadruk op het aanpakken van daders. Daar ligt immers de directe oorzaak van het probleem.

3 Intensivering van de daderaanpak

Het is onbestaanbaar dat daders nog veel te vaak wegkomen met hun gedrag. Hoewel anonieme online haat een groot probleem is, is in veel gevallen van agressie, bedreiging of intimidatie de dader bekend en kan er actie worden ondernomen om diens gedrag te stoppen of te bestraffen. Hier moet meer prioriteit aan worden gegeven. Meldingen en aangiftes moeten adequaat worden opgevolgd door de politie en het Openbaar Ministerie (OM). Het komt aan op goede naleving in de praktijk van de vernieuwde Eenduidige Landelijke Afspraken (ELA).[2] Ook is het zaak dat in de lokale veiligheidsdriehoeken tussen burgemeester, politie en OM de veiligheid van ambtsdragers hoog op de agenda staat en dat actie wordt ondernomen wanneer die veiligheid onder druk staat. Naast de route van het strafrecht is hierbij ook te denken aan alternatieven zoals het vaker voeren van stopgesprekken en het opleggen van bestuurlijke maatregelen. Ik wil voorts verkennen welke mogelijkheden het civiel recht biedt om daders aan te pakken.

4 Kerncijfers Monitor 2026 veiligheid

Bijna de helft (46%) van de decentrale politieke ambtsdragers kreeg het afgelopen jaar te maken met agressie, bedreiging of intimidatie. Dit percentage is nagenoeg gelijk aan dat van 2024 (45%). Met deze uitkomst zet de trend zich dus voort. Daarbij rapporteren vrouwelijke, jongere en in sommige gevallen ambtsdragers met een niet-westerse migratieachtergrond vaker agressie, bedreiging en intimidatie dan hun mannelijke en oudere collega's (55% van de vrouwen tegenover 42% van de mannen). Bestuurders worden vaker getroffen dan volksvertegenwoordigers (59% tegenover 43%). Het aandeel ambtsdragers dat een (zeer) ernstig incident meemaakte, steeg van 8% in 2014 naar 15% in 2024 en 18% nu. Twee derde (64%) van de agressie vindt online plaats. In twee derde (65%) van de gevallen ging het om verbale agressie, in 26% om intimidatie, een vorm die vaker als ernstiger wordt ervaren. Bijna zes op de tien ambtsdragers (58%) die agressie meemaken, ondervinden daar negatieve gevolgen van. Ze worden voorzichtiger op sociale media en merken het in hun privéleven. Een derde vindt dat het risico op agressie de besluitvorming beïnvloedt, en één op de tien heeft overwogen te stoppen met het ambt. Vrouwen worden harder geraakt; 73% van hen ondervindt negatieve gevolgen, tegenover 50% van de mannen.

Uit de Monitor blijkt, in combinatie met gegevens uit de Basismonitor Politieke Ambtsdragers 2024, dat agressie, bedreiging en intimidatie nu nog geen directe motieven zijn om te stoppen met een politiek ambt. Wel blijken deze ervaringen het werkplezier van ambtsdragers negatief te beïnvloeden. En werkplezier is, zeker op de

[2] Met verzending van de Kamerbrief over de Strafrechtelijke aanpak Veilig Publieke Taak waaronder de herziene Eenduidige Landelijke Afspraken is toezegging *TZ202609-35* afgedaan (Kamerstukken II, 2025/2026, 28684-866).

langere termijn, een belangrijke voorspeller voor de vraag of mensen zich (opnieuw) beschikbaar stellen of besluiten tussentijds te stoppen.[3]

Dat de Monitor *overall* geen rooskleuriger beeld laat zien dan de voorgaande jaren geeft reden tot zorg. Wel is het zo dat er de laatste jaren, mede dankzij het Programma Weerbaar Bestuur, meer bewustwording heeft plaatsgevonden, hetgeen zich onder meer vertaalt in meer aandacht en meldingen. Er is besef ontstaan dat het niet normaal is dat ambtsdragers rekening moeten houden met agressie, bedreiging en intimidatie.

De cijfers vragen dus om actie. Helaas past het beeld uit de Monitor in een trend die ook elders in onze samenleving zichtbaar is, namelijk dat mensen met een publieke taak in toenemende mate te maken krijgen met vormen van haat of geweld gericht tegen hen als persoon. Dit terwijl juist deze mensen zich inzetten voor het welzijn van ons allen en dus onze steun en respect verdienen. Politie, ambulancepersoneel, werknemers in de zorg en in het openbaar vervoer zijn hiervan enkele voorbeelden. Als minister van BZK voel ik mij in het bijzonder verantwoordelijk voor degenen in het openbaar bestuur, die in formele zin geen werkgever hebben. Omdat de verschillende beroepsgroepen deels met dezelfde problemen te maken hebben, is het noodzakelijk om van elkaars ervaringen en aanpak te leren. De Monitor onderschrijft ook het belang daarvan.

5 Versterkte inzet op drie programmalijnen

Naast intensivering van de daderaanpak zoals hiervoor genoemd, blijf ik mij met het Programma Weerbaar Bestuur richten op activiteiten die bijdragen aan het voorkómen van incidenten, en op passende reacties in gevallen waarin een incident heeft plaatsgevonden en in de fase daarna. Hieronder licht ik mijn inzet en de intensiveringen daarop toe via de drie programmalijnen preventie, reactie en nazorg.

5.1 Programmalijn 1: Preventie

Ondersteuningsteam Weerbaar Bestuur

Weerbaarheid begint bij bewustwording en een goede voorbereiding. Het Ondersteuningsteam Weerbaar Bestuur (OTWB) heeft inmiddels meer dan 200 gemeenten, alle twaalf provincies en een aantal waterschappen bediend, met bewustwordingssessies en verdiepende trainingen voor colleges, raden en Staten en met advies op maat. Het OTWB is van grote meerwaarde voor het werkveld en blijft dan ook de komende periode actief en inzetbaar. Doel is dat alle mede-overheden het OTWB weten te vinden en gebruik maken van hun diensten.

Regeling Veilig wonen

Met de Regeling Veilig wonen kunnen decentrale bestuurders sinds 2024 een preventief beveiligingsadvies op maat krijgen, uitgevoerd door deskundigen van het Centrum voor

[3] Daarmee is in beeld wat de gevolgen zijn voor de bereidheid en beschikbaarheid van bestuurders en van lokale en provinciale volksvertegenwoordigers. Met deze brief voldoe ik aan het verzoek in de motie van de leden Bikker (CU) en Boelsma-Hoekstra (CDA) om uw Kamer hierover te informeren. Apart onderzoek acht ik daarom niet nodig. De motie vraagt ook om lokale bestuurders zichtbaar te steunen bij het uitvoeren van hun wettelijke taken. Dat doe ik onder meer via het Programma Weerbaar Bestuur.

Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV). De maatregelen die daaruit volgen, worden bekostigd en uitgevoerd door hun gemeente of provincie. Zij ontvangen hiervoor van mijn ministerie een tegemoetkoming via een decentralisatie-uitkering. Uit de evaluatie van DSP-groep, die ik eerder met uw Kamer heb gedeeld, blijkt dat bestuurders en hun organisaties tevreden zijn met deze regeling. Woningen worden aantoonbaar veiliger en bestuurders en hun gezinsleden voelen zich veiliger én gesteund. Ik ben dan ook voornemens om de decentralisatie-uitkering vanaf 2027 te continueren. In de praktijk blijkt de voorwaarde dat bestuurders eerst aan het Politiekeurmerk Veilig Wonen (PKVW) moeten voldoen een drempel, omdat dit soms flinke investeringen van de bestuurder in kwestie vraagt terwijl het PKVW in feite een ander doel dient (inbraakpreventie) dan de Regeling Veilig wonen. Een alternatief keurmerk, zoals het rapport van de DSP-groep aanbeveelt, ontwikkel ik niet, omdat de kosten daarvan niet opwegen tegen de baten. Wel kom ik bestuurders tegemoet door het PKVW-certificaat niet langer als voorwaarde voor toegang tot de preventieve beveiligingsmaatregelen te stellen. Binnenkort pas ik de regeling hierop aan. Dit neemt niet weg dat van bestuurders een eigen verantwoordelijkheid mag worden verwacht voor hun veiligheid, ten aanzien van de woning maar ook ten aanzien van andere domeinen zoals reisbewegingen, werk en ICT-gebruik. Het preventieve beveiligingsadvies van het CCV gaat ook in op die domeinen.

Veiligheidsscan voor volksvertegenwoordigers
Ook decentrale volksvertegenwoordigers kunnen te maken krijgen met agressie, bedreiging en intimidatie. Voor hen bestaat eveneens de mogelijkheid om kosteloos een preventief beveiligingsadvies op maat van het CCV te krijgen. De aanbevolen maatregelen die hieruit voortvloeien, worden op dit moment echter niet vergoed. Ik ben voornemens om hiervoor de komende periode middelen beschikbaar te stellen. In overleg met de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden en Statenlidnu, alsmede met het CCV, bekijk ik op welke manier ik dat het beste kan doen.

Veilig vergaderen
De afgelopen tijd is het meermaals voorgekomen dat raads- en Statenvergaderingen gepaard gingen met verstoringen, ongeregeldheden en zelfs bedreigende situaties. Tegelijkertijd is het essentieel in een democratie dat vergaderingen van volksvertegenwoordigingen in openbaarheid kunnen plaatsvinden. Om volksvertegenwoordigers en hun organisaties hierbij te steunen ben ik een jaar geleden het Leernetwerk Veilig Vergaderen gestart. Bestuurders, volksvertegenwoordigers, griffiers en veiligheidsadviseurs wisselen in dit netwerk hun ervaringen en goede voorbeelden uit. Inmiddels hebben ruim 70 mede-overheden zich bij het leernetwerk aangesloten. Deelnemende gemeenten en provincies hebben via beschikbaar gestelde middelen passende maatregelen genomen ter verbetering van de veiligheid van vergaderingen, bijvoorbeeld door fysieke aanpassingen in hun vergaderzalen of door het mogelijk maken van gescheiden bezoekersstromen. Het komende jaar wordt het leernetwerk uitgebreid, onder meer met een besloten online platform. Daarnaast werk ik aan een handreiking met *best practices*, trainingsmogelijkheden en een

DG Openbaar Bestuur & Democr Rechtsstaat
DGOBDR-D&B-Politieke Ambtsdr. en Weerbaarheid

Datum
26 november 2026

Onze referentie
2026-0000621684

veiligheidschecklist voor raads- en Statenzalen waarmee alle gemeenten en provincies hun voordeel kunnen doen.

Veilig campagne voeren
Naar aanleiding van incidenten in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2026, wil ik met belangenvereniging StatenlidNu, commissarissen van de Koning, Statengriffies en politieke partijen bevorderen dat verkiezingscampagnes richting de verkiezingen voor Provinciale Staten en overigens ook voor de waterschappen veilig verlopen. Zittende volksvertegenwoordigers, kandidaten en vrijwilligers die campagne voeren, moeten zich beschermd weten. Activiteiten bestaan onder meer uit voorlichtingsbijeenkomsten, de ontwikkeling van een flyer en aandacht voor weerbaarheid in welkomstpakketten voor tijdens het ambt.

5.2 Programmalijn 2: Reactie

Adequate opvolging bespreken, melding en aangifte
Uit de Monitor blijkt dat rondom opvolging van een melding of aangifte sterke verbetering mogelijk is. Driekwart van de ambtsdragers bespreekt een incident binnen de organisatie, maar slechts de helft meldt het formeel en bij 9% volgt aangifte. Opvallend is dat de tevredenheid over de afhandeling van meldingen zowel binnen als buiten de eigen organisatie daalt. Veel ambtsdragers hebben de indruk dat er weinig met hun melding gebeurt. Dat moet anders: een melding moet zichtbaar worden opgevolgd. Dat begint bij goede registratie. Dit helpt niet alleen om zicht te krijgen op de omvang en aard van incidenten, maar is ook van belang voor een reactie richting de dader. Ik ben in gesprek met de VNG over hoe eenduidige registratie voor alle gemeenten mogelijk kan worden gemaakt.

Daarnaast kunnen buitengerechtelijke afdoeningen, zoals het voeren van normstellende stopgesprekken en het opleggen of aanbieden van een educatieve maatregel nuttig zijn, zodat de dader wordt aangesproken op zijn gedrag en wordt geconfronteerd met de gevolgen ervan. Ook acht ik in voorkomende gevallen herstelbemiddeling kansrijk. In dit kader subsidieer ik een wetenschappelijk pilotonderzoek naar de inzet en impact van herstelbemiddeling bij agressie, bedreiging en intimidatie tegen politieke ambtsdragers. Verder bestaat ook brede behoefte aan meer zichtbare opvolging van meldingen en aangiftes door politie en justitie. Zoals hiervoor aangegeven vergt dit een goede naleving van de ELA alsmede alertheid in de veiligheidsdriehoeken op lokaal niveau. Ik wil gemeenten, politie en OM ondersteunen bij het voeren van een structureel en effectief gesprek over het aanpakken van agressie, bedreiging en intimidatie tegen politieke ambtsdragers. De nieuwe pilot van de politie die digitaal aangifte doen door of namens politieke ambtsdragers mogelijk maakt, kan hierbij behulpzaam zijn, evenals de aanstelling van VPT-adviseurs binnen organisaties die ambtsdragers kunnen bijstaan bij het doen van aangifte.

Online agressie
De Monitor laat zien dat ambtsdragers en organisaties worstelen met de aanpak van

online agressie die een groot aandeel vormt in het totaalaantal gevallen van agressie, bedreiging en intimidatie jegens politieke ambtsdragers. Ervaring leert dat de impact van online agressie even heftig kan zijn als die van fysieke agressie. Daarom subsidieer ik een datagedreven onderzoek door TNO naar online agressie tegen politieke ambtsdragers. Naar verwachting is dit onderzoek eind 2027 afgerond. Het onderzoek moet onder meer zicht bieden op daderprofielen die achter online agressie schuil gaan, en daarvoor ook handelingsperspectieven bieden.

Voorts bezie ik of het civiele recht en het bestuursrecht voor decentrale overheden kansen bieden om daders van online agressie te begrenzen, te normeren en te sanctioneren. Daarnaast bespreek ik met de minister van EZK het toezicht op de naleving van de Digital Services Act door online platforms. Tot slot zijn er ook incidenten van online agressie die zich niet lenen voor strafvervolging maar wel een vorm van reactie vergen. Ik ga met de VNG, de politie en het OM verkennen op welke wijze daders in dit soort gevallen gericht kunnen worden aangesproken op hun gedrag.

5.3 Programmalijn 3: Nazorg

Wie wordt getroffen door agressie, bedreiging of intimidatie moet weten dat hij of zij er niet alleen voor staat. 46% van de politieke ambtsdragers meent dat de nazorg goed geregeld is. Daarbij moet worden vermeld dat 30% hier geen uitgesproken mening over heeft. Volksvertegenwoordigers zijn minder tevreden dan bestuurders. Het OTWB is 24/7 beschikbaar voor ambtsdragers die een incident hebben meegemaakt. Dat zal ik onder de aandacht blijven brengen. Er zijn ‘peers’ die tot steun kunnen zijn en er is ook aandacht voor partners en overige gezinsleden voor wie de gevolgen van een incident eveneens aanzienlijk kunnen zijn. Zo nodig kunnen ARQ/IVP en Slachtofferhulp worden ingezet. Afgelopen jaar zijn bovendien e-healthmodules ontwikkeld, die partners en overige gezinsleden van getroffen ambtsdragers digitaal kunnen raadplegen.

6 Inzet voor vrouwen en andere ondervertegenwoordigde groepen

Ik heb uw Kamer toegezegd te zullen bezien of aanvullende preventieve maatregelen voor deze ondervertegenwoordigde groepen wenselijk zijn.[4] Zij worden vaker en ernstiger dan anderen getroffen, en ook meer op de persoon dan op de inhoud. Hiertegenover staat dat slechts 3% van de decentrale organisaties de afgelopen twee jaar specifiek aandacht besteedde aan agressie, bedreiging en intimidatie tegen vrouwelijke functionarissen. Wel komt veel van wat het Programma Weerbaar Bestuur biedt, deze groepen al ten goede. Ik ga nader in gesprek met wetenschappers en maatschappelijke organisaties om te onderzoeken hoe ik deze groepen nog beter kan bereiken en welke aanvullende maatregelen effectief zijn. Verder organiseer ik weerbaarheidssessies voor de vertrouwenspersonen van politieke partijen, intensiveer ik de samenwerking met de Werkgroep Veilig in de Politiek van Stem op een Vrouw, en beoog ik een structurele uitsplitsing naar deze groepen in de Monitor, incidentenregistratie en binnen mijn andere onderzoeken.

7 Bedreigingen van binnenuit

Uit het kwalitatieve deel van de Monitor blijkt dat bedreigingen ‘van binnenuit’ als toenemend probleem worden ervaren. Sinds de laatste gemeenteraadsverkiezingen lijken dergelijke incidenten te zijn toegenomen. Onder deze noemer vallen onderlinge integriteitsbeschuldigingen binnen gemeente- en provinciebesturen en volksvertegenwoordigingen. Soms gaat het ook om regelrechte bedreigingen of ondermijnende invloeden. Anders dan bij bedreigingen van buitenaf, dient men binnen een gemeente- of provinciebestuur doorgaans vier jaar lang met elkaar te kunnen samenwerken, in het belang van onze democratische rechtsstaat. Des te belangrijker dat de omgangsvormen in acht worden genomen en er geen grenzen worden overschreden. In overleg met de beroeps- en belangenverenigingen in het decentraal bestuur wil ik de komende tijd bezien hoe handvatten kunnen worden geboden om met deze problematiek om te gaan.

8 Integriteit

Een weerbaar bestuur is ook een integer bestuur. Voor de legitimiteit van het decentraal bestuur is essentieel dat inwoners erop kunnen vertrouwen dat bestuurders en volksvertegenwoordigers integer handelen en het algemeen belang dienen. Dat vraagt om helder integriteitsbeleid, maar vooral om een omgeving waarin integriteit bespreekbaar is en dilemma’s open worden gedeeld. De Monitor laat zien dat de meeste politieke ambtsdragers zo’n open cultuur ervaren en actief advies zoeken bij dilemma’s. Vrouwelijke ambtsdragers ervaren daarvoor wel minder ruimte dan mannen. Daar besteed ik aandacht aan bij de actualisatie van het Handboek integriteit.

Het beeld van vermoedens van niet-integer gedrag is stabiel, zo blijkt uit de Monitor. Ruim een derde van de ambtsdragers zag het afgelopen jaar minstens één keer een voorbeeld van niet-integer handelen door een collega, of had daarvan een vermoeden, vooral over onzorgvuldig omgaan met gevoelige informatie en belangenverstrengeling.

[4] Kamerstukken II, 2025/2026, TZ202609-034.

DG Openbaar Bestuur & Democr Rechtsstaat
DGOBDR-D&B-Politieke Ambtsdr. en Weerbaarheid

Datum
26 november 2026

Onze referentie
2026-0000621684

Meer aandacht vraagt het risico van corruptie en ondermijning van buitenaf. Daar ervaren ambtsdragers wel een toename, vooral van subtiele vormen van beïnvloeding. Veiligheid en integriteit raken hier nauw verweven, bijvoorbeeld wanneer een bestuurder met bedreigingen onder druk wordt gezet om een besluit te nemen.

Om integriteitskwesties te voorkomen, is het belangrijk dat bestuurders zich al bij de start bewust zijn van risico's en kwetsbaarheden. Het wetsvoorstel dat de risicoanalyse integriteit voor kandidaat-wethouders, -gedeputeerden en -leden van het dagelijks bestuur van waterschappen wettelijk verankert, ligt nu bij de Eerste Kamer. Het borgt dat de risicoanalyse overal wordt uitgevoerd en geeft meer houvast over de reikwijdte en de verdeling van verantwoordelijkheden. Voorafgaand aan de inwerkingtreding publiceer ik een handreiking over wat het wetsvoorstel betekent voor de praktijk, en ik actualiseer het Handboek integriteit.

Decentrale overheden hebben daarnaast behoefte aan een centrale plek voor advies en ondersteuning bij hun integriteitsbeleid. Ter uitvoering van de motie Huizenga (D66) breng ik met de beroepsverenigingen de mogelijkheden van een centraal kennis- en expertisecentrum in beeld.[5] Tot slot ben ik een traject gestart om de kwaliteit van integriteitsonderzoeken naar decentrale politieke ambtsdragers te versterken. Over de uitvoering van de motie Huizenga (D66) en over het bovengenoemde traject zal ik u binnenkort informeren in een aparte brief.

[5] Kamerstukken II 2025/2026. 36892, nr. 14.

DG Openbaar Bestuur & Democr Rechtsstaat
DGOBDR-D&B-Politieke Ambtsdr. en Weerbaarheid

Datum
26 november 2026

Onze referentie
2026-0000621684

9 Tot slot

Agressie, bedreiging en intimidatie horen niet bij het politieke ambt. Ze raken de persoon, de mensen om hen heen en onze democratie. Dat mag niet gebeuren. Met het Programma en het Netwerk Weerbaar Bestuur blijf ik mij inzetten voor de veiligheid van al onze decentrale bestuurders en volksvertegenwoordigers.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Pieter Heerma